

AKTUALNO

TOPICAL

August Lešnik
**OB 50. OBLETNICI
ODDELKA ZA
SOCIOLOGIJO
FILOZOFŠKE
FAKULTETE
UNIVERZE V
LJUBLJANI**

299-307

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SOCIOLOGIJO
AŠKERČEVA 2
SI-1000 LJUBLJANA
E-MAIL: AVGUST.LESNIK@FF.UNI-LJ.SI

PRISPEVEK ZA ZGODOVINO ŠTUDIJA SOCIOLOGIJE NA FF UL

Sociologija kot nova in samostojna študijska skupina je dobila svoje mesto na Univerzi v Ljubljani in s tem na Slovenskem z ustanovitvijo Oddelka za sociologijo na Filozofski fakulteti ob začetku študijskega leta 1960/61.¹ Do ustanovitve Oddelka je prišlo na pobudo *Inštituta za sociologijo pri Univerzi v Ljubljani*² oziroma njegovega takratnega direktorja akad. prof. Borisa Ziherla, ki je že pred tem predaval študentkam/študentom Filozofske fakultete uvodna poglavja iz sociologije. Ena izmed temeljnih nalog novoustanovljenega Inštituta je bila, da vzgoji znanstvene delavce, ki bi lahko prevzeli tudi pedagoško delo v okviru organiziranega pouka sociologije na fakulteti. "Ta prvotna orientacija Inštituta, ki jo je poleg prof. Borisa Ziherla utrjeval tudi prof. Jože Goričar, je bila nedvomno pravilna, saj v tistem času – razen obeh omenjenih rednih profesorjev – nismo imeli znanstvenega kadra, ki bi lahko prevzel znanstveno-pedagoško delo na fakulteti s področja sociologije (obče sociologije, posebnih sociologij in zgodovine sociologije oziroma socioloških doktrin), medtem ko ta ugotovitev ni veljala za tiste znanstvene discipline, ki se – v pedagoške namene – povezujejo s sociologijo in s tem oblikujejo celostno sociološko študijsko skupino" (Žun, 1969: 203).

Ko govorimo o razvoju sociologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, jemljemo za izhodišče čas, ko se je oblikovala sociološka študijska skupina v organizacijskem okviru Oddelka za sociologijo. Šele od tedaj dalje so se lahko študentke in študenti usmerili v študij sociologije kot posebne stroke, kar pomeni, da so lahko pridobili fakultetno oziroma univerzitetno diplomu iz sociologije. To je potrebno poudariti zato, ker smo imeli na Filozofski fakulteti še pred ustanovitvijo Oddelka za sociologijo nekatere sociološke predmete, ki so bili vključeni bodisi kot dopolnilni predmeti v filozofsko oziroma pedagoško študijsko skupino ali pa so veljali kot obči uvodni sociološki predmet, ki so ga vpisovali vsi študentje/študentke Filozofske fakultete. Zato ne bo odveč, če na tem mestu omenimo te posamezne sociološke predmete v celotnem razvojnem obdobju od ustanovitve naše fakultete dalje.

Ne da bi posegali v vprašanje vsebinske strukture predmeta, naj omenimo le, da se je predmet z nazivom *Sociologija* (psihološki in normativni temelji človeške družbe) prvič vključil v študijski načrt Filozofske fakultete v študijskem letu 1927/28 (Kalan, 2009: 209); predaval ga je po štiri ure tedensko prof. France Veber, toda le v tem letu. Imenovani je v študijskem letu 1937/38 predaval predmet *Filozofske osnove sociologije* po eno uro tedensko (prav tam: 220), v študijskem letu 1940/41 pa predmet *Uvod v sociološko psihologijo* po dve uri tedensko (prav tam: 224). Omenjeni predmeti so bili vključeni v študijsko skupino filozofije, kar je dejansko pomenilo "vpeljavo sociološke tematike na Oddelek za filozofijo" (prav tam: 220). V okviru pedagoškega študija je v medvojnem obdobju predaval prof. Karel Ozvald predmet *Pedagoška sociologija* le v študijskem letu 1935/36 po tri ure tedensko; po vojni, od študijskega leta 1946/47 najprej je omenjeni predmet sprva predaval prof. Stanko Gogala, nato prof. Milica Bergant.

¹Namen tega zapisa ni niti oris razvoja sociologije na Slovenskem, katere začetke beležimo vsaj 100 let pred ustanovitvijo Oddelka za sociologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (o tem glej: Čas, 1996 in 2010; Jogan, 1995a in 1995b; Kerševan, 1995), niti oris razvoja univerzitetnega izobraževanja sociologin in sociologov na slovenskih univerzah, temveč se osredotoča izključno na razvoj sociološkega oddelka FF UL; obenem želi izpostaviti pionirsko vlogo Oddelka pri nastanku povojne sociologije na Slovenskem.

²Univerzitetni svet ljubljanske univerze je 11. aprila 1959 ustanovil Inštitut za sociologijo ter ga 5. novembra 1962 preimenoval v Inštitut za sociologijo in filozofijo pri Univerzi v Ljubljani.

Razumljivo je, da se je v prvem povojnem obdobju – glede na spremembe v družbenem sistemu – močno uveljavila potreba po študiju historičnega materializma, ki so ga na splošno priznavali kot teorijo in metodo marksistične obče sociologije. Na tem mestu velja spomniti, da so se tovrstna predavanja izvajala v okviru Oddelka za filozofijo FF. Prof. Cene Logar je v študijskem letu 1947/48 predaval *Osnove dialektičnega in historičnega materializma* po eno uro tedensko, v zimskem semestru 1948/49 *Dialektični in historični materializem* po tri ure, v poletnem semestru pa *Dialektični materializem* po dve uri (in dve uri seminarja) ter *Uvod v dialektični in historični materializem* po dve uri tedensko (prav tam: 231–233). V poletnem semestru 1949/50 je prof. Jože Goričar predaval *Marksizem-leninizem* po dve uri in dve uri vaj (prav tam: 233). V študijskih letih 1950/51 in 1951/52 je imel docent Vladimir Seliškar predavanja iz predmeta *Dialektični materializem* po eno uro in eno uro vaj ter v št. l. 1952/53 po dve uri in eno uro vaj tedensko (prav tam: 233–235).

Od študijskega leta 1952/53 je prof. Boris Zihelr predaval *Uvod v sociologijo s posebnim ozirom na razvoj družbene zavesti* (dve uri predavanj in ena ura seminarjskih vaj). V študijskem letu 1953/54, ko se Oddelek za filozofijo preimenuje v Oddelek za filozofijo in sociologijo, je prof. Zihelr predaval *Uvod v sociologijo* (dve uri), naslednje leto in v letu 1955/56 pa *Uvod v družbene vede* po tri ure ter *Družbena zavest in njene oblike* po eno uro predavanj in dve uri seminarjskih vaj (prav tam: 235–237). V tem obdobju se je oblikoval predmet *Uvod v družbene vede*, ki so ga vpisovali vsi študenti/šudentke Filozofske fakultete. Do vključno študijskega leta 1960/61 je ta predmet predaval prof. Boris Zihelr, zatem (do leta 1974) prof. Anton Žun; za njim sta predavanja z novimi vsebinami in novim poimenovanjem prevzela prof. Marko Kerševan (*Sociologija*) in prof. Rudi Rizman (*Politologija*).

Ob Borisu Zihelru, prvemu predstojniku oddelka in edinemu redno nastavljenemu učitelju, ter zunanjih fakultetnih učiteljih, je bil v študijskem letu 1960/61 formiran Oddelek za sociologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, ki je organiziral študij celostne nove sociološke študijske skupine; z njegovo ustanovitvijo se je pričel organizirani študij sociologije na Slovenskem.³ Oddelek je izobraževal sociologe/sociologinje za samostojni ali stranski poklic. Statut Filozofske fakultete iz leta 1961 je določal študij sociologije na prvi in na drugi stopnji, in sicer kot dvopredmetno (A, B) in kot enopredmetno, samostojno (S) študijsko skupino. Sociologija kot dvopredmetna (A) skupina je imela v svojem predmetniku na prvi (štiri semestre) in drugi stopnji (skupno s prvo osem semestrov) naslednje predmete:

Obča sociologija, Zgodovina družbene misli, Metodologija socioloških raziskav, Politična ekonomija, Statistika, Demografija, Socialna psihologija, Etnologija z osnovami antropologije, Socialna zgodovina 19. in 20. stoletja, Politične in pravne ustanove sodobne družbe, Sociologija lokalnih skupnosti, Sociologija družine, Sociologija dela oziroma (po izbiri) Sociologija religije ali Sociologija umetnosti.

Študij sociologije B študijske skupine je bil, glede na predmetnik, na prvi stopnji istoveten z A, medtem ko se je na drugi zaključil s tretjim letnikom (skupno s prvo je trajal šest semestrov). Sociologija kot enopredmetna (S) študijska skupina pa je zajemala poleg predmetov dvopredmetne (A) študijske skupine še naslednje predmete:

Ekonomska geografija, Družbeni sistem SFRJ, Industrijska sociologija in po izbiri: Sociologija prava, Sociologija umetnosti, Sociologija religije, Zgodovina in sociologija znanosti.

³Prvi trije sociološki oddelki na tleh nekdanje Jugoslavije so bili ustanovljeni na filozofskih fakultetah v Beogradu (1959), Ljubljani (1960) in Zagrebu (1963).

Način študija, ki ga je določal omenjeni fakultetni statut, se je v nadaljnjem razvoju večkrat spreminjal. Rešitve so šle v smeri, da se na prvi stopnji, tj. v prvih dveh letnikih predavajo temeljni predmeti, medtem ko je bil na 2. stopnji, v tretjem in četrtem letniku, študentkam/študentom ponujen izbirni usmeritveni študij: kulturna sociologija, sociologija lokalnih skupnosti, industrijska sociologija.

Postopoma, zlasti v študijskem letu 1964/65, se je vse bolj uveljavljala težnja po poenostavitvi tega, slej ko prej (za tisti čas) preširoko zasnovanega študija. Pri njegovem izvajanju je namreč sodelovalo 18 učiteljev, od teh so bili le trije v rednem delovnem razmerju na Filozofski fakulteti (Boris Zihlerl, Marjan Britovšek, Anton Žun ter asistent Ludvik Čarni), kar je pomenilo, da je organizacija študija temeljila predvsem na zunanjih (pogodbenih) sodelavcih, prednostno vezanih na svoje osnovne delovne naloge. Posledično se je zastavljalo vprašanje, ali je v takih razmerah sploh še mogoče kvalitetno organizirati poučevanje enopredmetne (S) sociologije, ki bi morala temeljiti tudi na empiričnem raziskovanju.⁴ Navedeno ter sočasno prizadevanje Visoke šole za politične vede, da se organizacija enopredmetnega študija sociologije vključi v njeno delovno področje, šola pa preimenuje v Visoko šolo za sociologijo, politične vede in novinarstvo, je privedlo do sklepa, da se študij sociologije na Filozofski fakulteti od študijskega leta 1965/66 skrči na obseg B študijske skupine; predmetnik le-te je zajemal v šestih semestrih naslednje predmete:

Obča sociologija I–II (Teorija družbenega razvoja, Sociologija družbenih struktur), Politična ekonomija I–II, Socialna zgodovina 19. in 20. stoletja, Socialna psihologija in Družbeni sistem SFRJ (na prvi stopnji) ter Sociologija kulture (na drugi stopnji).

Enopredmetni (S) in dvopredmetni (A) študij sociologije je bil na Filozofski fakulteti formalno ukinjen z zaključkom študijskega leta 1967/68, vpisanim študentom/študentkam pa je Oddelek omogočil dokončanje le-tega.

Študij sociologije na Filozofski fakulteti je bil z reorganizacijo v letu 1965 namenjen, v skladu s splošno namembnostjo fakultete, pedagoškim potrebam, predvsem poučevanju sociologije na gimnazijah ter družboslovja na srednjih strokovnih šolah. Poleg tega je Oddelek postopoma razširil področje študijskega zanimanja še na kulturološke študije, iz česar se je postopoma oblikovalo predmetno področje sociologije kulture, za katero je bilo zanimanje študentk/študentov iz leta v leto večje. O tej problematiki je vodstvo Oddelka imelo več razgovorov s predstavniki takratne Visoke šole za sociologijo, politične vede in novinarstvo,⁵ ki niso imeli zadržkov, da se študij predmetnega področja sociologije kulture na Filozofski fakulteti poglobi in razširi v študijsko smer; maja 1970 je bil sklenjen poseben sporazum, ki je predvideval uvedbo dvopredmetnega (A, B) študija sociologije kulture na Filozofski fakulteti. Žal je ostalo zgolj pri nameri; leta 1978 pride do ponovnih razgovor med vodstvom Oddelka in ESPN, ki skleneta dogovor o organiziranju študija sociologije kulture (tako na dodiplomskem kot podiplomskem študiju) na Oddelku za sociologijo FF z utemeljitvijo, da gre za smiselno in primerno študijsko usmeritev na področju humanističnih,

⁴Večina socioloških raziskav je bila opravljenih na Inštitutu za sociologijo (in filozofijo), ustanovljenem leta 1959, in kasneje (od 1970 naprej) na ESPN. V okviru inštituta so v šestdesetih letih potekale pretežno teoretske raziskave na področju metodologije in obče sociologije, empirične pa zlasti v okviru urbane in ruralne sociologije, industrijske sociologije, sociologije kulture in množičnih medijev. V sedemdesetih letih se je raziskovalna pozornost razširila na področje družine, stilov življenja, družbenega razvoja in nacionalne identitete Slovencev, v osemdesetih letih pa je zlasti pomembno raziskovanje kvalitete življenja³ (Jogan, 1995a: 201).

⁵Le-ta se je leta 1970 vključila v ljubljansko univerzo in se preimenovala v Fakulteto za sociologijo, politične vede in novinarstvo /ESPN/, od leta 1991 Fakulteta za družbene vede /FDV/.

družboslovnih in nacionalnih ved, ki jih goji in razvija Filozofska fakulteta. Po pripravi in potrditvi učnih načrtov je Oddelek pričel izvajati, poleg ustaljenega dvopredmetnega (B) študija sociologije (pedagoška smer),⁶ v študijskem letu 1981/82 tudi dvopredmetni (B) študij sociologije kulture⁷ ter ga leto kasneje vpeljal še na podiplomski stopnji. Hkrati sta zaživel dve katedri: za občo sociologijo in sociologijo kulture. V tem pogledu ima sociologija kulture na Filozofski fakulteti svoj domicilni temelj.

Reforma visokega šolstva (1985), ki je ukinila dvopredmetne šestsemestrskes B študijske programe in jih razširila na (enakovredne) osemsemestrskes, je zahtevala dodatno predmetno (izbirno) ponudbo v nanovo dodanem 4. letniku, vključno z izdelavo in zagovorom diplomskega dela na obeh oddelčnih študijskih programih: sociologija (pedagoška smer)⁸ in sociologija kulture⁹ (nepedagoška smer). Velja spomniti, da gre v obeh programih za interdisciplinarni študij oziroma za povezavo z enim od dvopredmetnih študijev bodisi na Filozofski fakulteti bodisi (po sporazumu) na drugih fakultetah UL. Z institucionalnimi spremembami je (bila) povezana tudi vsebinska preobrazba študijskih programov v naslednjih letih. V tem kontekstu velja omeniti, da je oddelek ves čas delovanja, še posebno v študijskem programu sociologija kulture, intenzivno razvijal heterogeno paleto sodobnih teoretskih usmeritev, razširil tematsko področje in pluraliziral metodološki pristop, kar je implicitno vodilo v smer interdisciplinarnega študija, ki se je v praksi izkazal za pravilno izbiro. Prvo znamenje razširjene tematske usmeritve znotraj svoje discipline je bila uvedba palete izbirnih predmetov s ciljem, da čim bolj zadovolji študijske potrebe in želje svojih študentk in študentov. Ob povedanem ne gre prezreti, da so v študijskem procesu, še posebej pri izbirnih vsebinah, sodelovali in še sodelujejo, poleg notranjih članov/članic, tudi zunanji učitelji in sodelavci, brez katerih bi bila študijska programa (Sociologija, Sociologija kulture) brez dvoma bistveno okrnjena.¹⁰ Kot že rečeno, Oddelek od študijskega leta 1982/83 izvaja

⁶Predmetnik je obsegal naslednje predmete, v prvem letniku: Obča sociologija I (Teorija družbenega razvoja), Politična ekonomija I, Socialna zgodovina 19. in 20. stoletja, Socialna psihologija; v drugem letniku: Obča sociologija II (Sociologija družbenih struktur), Politična ekonomija II, Zgodovina marksizma, Družbeni sistem SFRJ, Uvod v sociologijo kulture; v tretjem letniku: Sociologija religije, Sociologija znanosti, Sociologija umetnosti, Sociologija prava – sociologija morale.

⁷Predmetnik je obsegal naslednje predmete, v prvem letniku: Obča sociologija I (Teorija družbenega razvoja), Politična ekonomija, Socialna zgodovina 19. in 20. stoletja, Uvod v sociologijo kulture; v drugem letniku: Obča sociologija II (Sociologija družbenih struktur), Zgodovina marksizma, Sociologija religije, Specialna etnologija, Zgodovina estetske misli in umetnostnih teorij, Sociologija literature; v tretjem letniku: Sociologija znanosti, Sociologija glasbe, Sociologija likovne umetnosti, Samoupravno organiziranje kulture in kulturnega življenja, zunanji izbirni predmet (FF).

⁸Poleg navedenih predmetov v op. 6 (v prvih treh letnikih), je dodani 4. letnik, skladno s smernicami, zajemal naslednje predmete: Specialna didaktika (Metodika pouka sociologije in pedagoška delovna praksa), Obča sociologija III (diplomski seminar), Zgodovina vednosti in znanosti ter izbirna predmeta iz oddelčne/fakultetne ponudbe.

⁹Odoščitev oddelčnega učiteljskega zbora, da se predmetnik v dodanem 4. letniku zapolni s ponudbo izbirnih predmetov, je razumeti kot modernizacijo študijskega programa, ki je sledil trendom v zahodnoevropskem univerzitetnem prostoru.

¹⁰Med letoma 1960 in 1991 so pri izvedbi študijskega procesa občasno sodelovali naslednji učitelji in sodelavci: Jože Goričar, Dolfe Vogeljik, Ivan Lavrač, Metod Mikuž, Gorazd Kušej, Mara Bešter, Svetozar Ilesič, Miloš Ilić, Zvonimir Dintinjana, Viljem Merhar, Adolf Bibič, Vid Pečjak, Zdravko Mlinar, Nika Arko, Jože Derganc, Judita Stopar, Slavko Kremenšek, Ivan Toličič, Marica Dekleva-Modic, Miran Čuk, Stane Saksida, Drago Jezernik, Mirko Hribar, France Vreg, Oleg Mandič, Vojan Rus, Dragana Kraigher, Stipe Šuvar, Levin Šebek, Bogomir Peršič, Andrej Kirn, Ciril Ribičič, Božidar Debenjak, Ivan Kristan, Marija Petrič, Frane Jerman, Albin Panič, Zmago Šmitek, Valentin Kalan, Miran Božovič, Neda Pagon, Marija Bergamo, Ingrid Slavec, Maca Jogan,

tudi podiplomski študijski program Sociologija kulture, kateremu se je v devetdesetih letih pridružila še antropološka usmeritev (Socialna antropologija), ki pa je bila pozneje, še pred bolonjsko prenovno (zaradi kadrovskih in drugih vzrokov), opuščena.

Na Oddelku za sociologijo je (bilo) sociološko raziskovanje – v skladu z družboslovno, humanistično in jezikoslovno naravnostjo Filozofske fakultete – usmerjeno tako na področje sociologije kot sociologije kulture, kar potrjujejo nenazadnje tudi naslovi raziskovalnih projektov v zadnjih treh desetletjih: “Sociologija kulturnih formacij”, “Raziskovanje kulturne ustvarjalnosti na Slovenskem”, “Analiza ideološke konstitucije industrijske Evrope”, “Nacionalna identiteta v kontekstu nadnacionalnih integracij v Evropi”, “Globalizacija in kulturna identiteta”, in v zadnjih letih “Problemi avtonomije in identitet v času globalizacije”. Člani/članice so v polstoletnem obdobju Oddelka strokovno poglobljeno razvili vrsto problemskih področij, ki so pripomogla oziroma pripomorejo k teoretski pronicljivosti sociološkega študija na Filozofski fakulteti in bogatijo njegovo vsebino. Najprej velja spomniti na prispevke prve generacije učiteljev: da je bil prof. B. Zihlerl pobudnik študija in raziskovanja sociologije kulture na Slovenskem, da prof. Anton Žun velja za enega od utemeljiteljev sociologije prava na Slovenskem, da je prof. Ludvik Čarni z raziskovanjem azijskega produkcijskega načina obogatil teorijo formacij družbe, da se je prof. M. Britovšek umestil med ugledne mednarodne raziskovalce stalinizma. Naslednja generacija je deloma nadaljevala delo prve, hkrati pa vpeljala vrsto novih raziskovalnih in študijskih področij, katera razvija naprej tudi mlajša, tretja generacija. V zadnjih treh desetletjih je bila raziskovalna pozornost namenjena sodobnim teorijam kulture, metodološkemu strukturalizmu in jezikovni analizi, pa tudi semantiki in kritiki ideoloških družbenih formacij (R. Močnik, B. Rotar), pri čemer so se študentke/študenti seznanili z različnimi sodobnimi interpretacijami, ki segajo od kritike razsvetljenskih modelov (Foucault, Bourdieu) in teoretskih osnov lingvistike, ki jih je mogoče uporabiti za razumevanje mehanizmov družbe, do pomenskega področja kulture (Jakobson, Bahtin, Benveniste), sodobnih mitoloških formacij (Barthes) in kritične analize družbe, ki izhaja iz marksistične usmeritve (Adorno, Marcuse, Benjamin, Althusser). V metodoloških pristopih na oddelku so dobili svoj prostor tudi izsledki psihoanalize (Freud), predvsem njene teoretske implikacije (Lacan). Ob tem so imele ves čas pomembno vlogo študije iz obče sociologije, sociologije religije, še posebej ljudske religioznosti in civilne religije (M. Kerševan), nadalje klasikov sociološke misli, nacionalne identitete in nacionalizma ter globalizacije (R. Rizman), sociologije kulture in modernih medijev (J. Vogrinc, K. Vidmar Horvat), klasičnih družbenih gibanj in historične sociologije (A. Lešnik), sociologije znanosti in likovne umetnosti (I. Škamperle), ženske študije in sociologije spola (M. Antić Gaber, R. Kuhar), socialne in kulturne zgodovine slovenskega izobraženstva (A. Cindrič); žal se področje socialne antropologije (I. Saksida, B. Bakar), ki je konec osemdesetih let polno zaživelo in veliko obetalo (zaradi kadrovskih vzrokov), ni ohranilo v oddelčnih bolonjskih

Janko Rupnik, Bogomir Kovač, Vesna Godina (Cindrič, 1991: 17); v zadnjih dveh desetletjih: Žiga Knap, Silva Mežnarič, Velko S. Rus, Alojzija Židan, Barbara Bajd, Vida Pohar, Srečo Dragoš, Marta Verginella, Asja Nina Kovačev, Jana Rošker, Svetlana Slapšak, Bernard Nežmah, Igor Ž. Žagar, Albert Mrgole, Tonči Kuzmanič, Igor Kramberger, Eva D. Bahovec, Dušan Rutar, Bogdan Lešnik, Paula Zupanc Ečimović, Vlasta Jalušič, Zora Ilc Rutar, Urban Kordeš, Sabina Ž. Žnidaršič, Zoja Skušek, Zdenko Vrdlovec, Mirjam Milharčič Hladnik, Peter Barbarič, Miha Zadnikar, Stojan Pelko, Igor Vidmar, Slavko Gaber, Igor Pribac, Jure Gombač, Tina Ban, Damjan Mandelc, Marta Gregorčič, Anja Zalta, Simona Zavratnik Zimic, Nikolai Jeffs, Maja Breznik Močnik (Lešnik, 2000: 27–28; Škamperle, 2009a: 469) ter raziskovalci/raziskovalke Tina Romih, Sara Rožman, Irena Selišnik, Iztok Šori, Tjaša Učakar, Polona Petek, Ana Ješe.

predmetnikih. Živahno raziskovalno in študijsko delo¹¹ je v vseh teh letih nedvomno vplivalo na občasno vsebinsko prenovu, zdaj že iztekajočih se študijskih programov v št. l. 2011/12 (sociologija,¹² sociologija kulture¹³) in ponudbo izbirnih predmetov,¹⁴ hkrati pa postavilo temelje našim bolonjskim programom.

Z bolonjsko prenovu je oddelek oblikoval nove študijske programe:

- sociologija kulture (samostojni) in sociologija (dvodisciplinarni) na prvi stopnji;
- sociologija kulture in sociologija (pedagoški program) na drugi stopnji;
- sociologija kulture ter interdisciplinarni programi: epistemologija humanistike in družboslovja, globalizacijski študiji, medijski študiji, religijski študiji in študiji spola na tretji, doktorski stopnji.

Bolonjsko prenovljeni programi spoštujejo tradicijo oblikovanja visoko zahtevne, samostojne in kritične družboslovno-humanistične intelektualne formacije študenta in študentke, ter takšen profil posodablja z vsebinami in novimi pristopi, ki jih narekujejo nenehno spreminjajoče se okoliščine sodobnih družb. V prenovljenih programu so tako še naprej prisotne temeljne študijske vsebine in teoretske osnove, ki študentkam in študentom posredujejo znanje pri obravnavi in razumevanju družbenih procesov, oblikovanja identitet, razvoja družbenih in političnih idej, znanstvene misli in širokega spektra kulturnih dejavnosti in njihovih ustvarjalnih dosežkov. Poleg klasičnih mislecev in teoretskih tradicij študijski programi posebno pozornost posvečajo sodobnim družbenim izzivom. Povedano drugače, programi izhajajo iz razvoja oddelka in izpostavljajo tiste vsebinske in razvojne

¹¹Ob 50-letnici je Oddelek izdal jubilejni zbornik (glej: Vidmar Horvat in Lešnik, 2010); v njem so priobčeni prispevki članic in članov, ki so (bili) redno zaposleni na Oddelku: Boris Zihel, Anton Žun, Ludvik Čarni, Marjan Britovšek, Iztok Saksida – Sax, Drago Braco Rotar, Marko Kerševan, Rastko Močnik, Rudi Rizman, Avgust Lešnik, Bojan Baskar, Alojz Cindrič, Milica Antić Gaber in Irena Selišnik, Igor Škamperle, Ksenija Vidmar Horvat, Damjan Mandelc, Maja Breznik, Tina Kogovšek, Roman Kuhar, Anja Zalta Bratuž, Ana Vogrinčič Čepič.

¹²Zadnji predbolonjski predmetnik z nosilci, v prvem letniku: Obča sociologija I (Milica Antić Gaber, Gorazd Kovačič), Sociologija in zgodovina družbenih gibanj (Avgust Lešnik), Uvod v socialno antropologijo (Bojan Baskar), Socialna psihologija (Velko S. Rus); v drugem letniku: Obča sociologija II (Marko Kerševan, Rudi Rizman, Gorazd Kovačič), Uvod v sociologijo kulture (Ksenija Vidmar Horvat), Metode sociološkega raziskovanja (Tina Kogovšek), Sociološki klasiki (Rudi Rizman); v tretjem letniku: Sociologija spola (Milica Antić Gaber), Sociologija medijev (Jože Vogrinc), Sociologija političnih institucij (Avgust Lešnik), Sociologija religije (Marko Kerševan, Anja Zalta Bratuž); v četrtem letniku: Obča sociologija III (Avgust Lešnik), Didaktika sociologije (Alojzija Židan), Sociologija znanosti (Igor Škamperle), Izbirni predmet I, II.

¹³Zadnji predbolonjski predmetnik z nosilci, v prvem letniku: Sociologija kulture I (Ksenija Vidmar Horvat), Obča sociologija I (Milica Antić Gaber, Gorazd Kovačič), Socialna antropologija I (Bojan Baskar), Raziskovalne metode v sociologiji kulture (Tina Kogovšek); v drugem letniku: Sociologija kulture II (Jože Vogrinc), Obča sociologija II (Marko Kerševan, Rudi Rizman, Gorazd Kovačič), Socialna antropologija II (Bojan Baskar, Barbara Bajd), Sociološki klasiki (Rudi Rizman); v tretjem letniku: Teorija diskurzov I (Rastko Močnik), Sociologija kulturnih formacij (Igor Škamperle), Sociologija medijev (Jože Vogrinc), Sociologija spola (Milica Antić Gaber), Sociologija znanosti (Igor Škamperle, Ana Vogrinčič), Sociologija religije (Marko Kerševan, Anja Zalta Bratuž); v četrtem letniku: Teorija diskurzov II (Rastko Močnik), Sociologija likovne umetnosti (Igor Škamperle), Izbirni predmet I–IV.

¹⁴Izbirni predmeti z nosilci in izvajalci v študijskem letu 2010/11: Epistemologija humanistike in družboslovja (Rastko Močnik), Sociologija globalizacije (Rudi Rizman), Globalna kultura (Ksenija Vidmar Horvat), Sociologija totalitarnih režimov (Avgust Lešnik), Evolucija človeka (Barbara Bajd), Balkanske ženske – kultura in antropologija (Svetlana Slapšak), Primerjalna religiologija (Anja Zalta Bratuž), Spol in diskurz (Milica Antić Gaber, Ksenija Vidmar Horvat), Uvod v gejevske in lezbične študije (Roman Kuhar), Sociologija kina (Jože Vogrinc, Stojan Pelko), Kultura renesanse (Igor Škamperle), Novinarski žanri (Bernard Nežmah), Popularna godba (Jože Vogrinc, Igor Vidmar), Izbrana poglavja iz socialne zgodovine (Igor Pribac).

značilnosti, zaradi katerih je v razmerah evropske primerljivosti in prehoda na “bolonjski proces” bilo mogoče reafirmirati sociologijo in sociologijo kulture v drugačnih družbenih in institucionalnih razmerah.

Hkrati velja poudariti, da je – z vpeljavo bolonjskih programov v študijskem letu 2008/09 – Oddelek za sociologijo prvič lahko ponudil samostojni študij sociologije kulture. Program razvija analitske osnove za proučevanje procesov oblikovanja kolektivnih identitet, nacionalne pripadnosti in kulturne razpetosti družbe med tradicijo in izzivi sodobnega časa. Specifike teoretsko-vsebinskih usmeritev programa omogočajo prepoznavanje in razumevanje kulturnih in identitetnih politik nacionalne skupnosti, ter soočenja lokalnih posebnosti v organiziranju kolektivnega kulturnega življenja s širšimi konteksti integracijskih in globalizacijskih procesov. Ti vodijo do zblíževanja kultur in novega vrednotenja medkulturnih stikov. S svojo programsko usmeritvijo oddelek torej opravlja tudi pomembno zavezo v izobraževanju novih generacij, ki bodo suvereno in samostojno prispevale k razvoju medkulturnega razumevanja in vizij globalnega civilizacijskega sodelovanja.

V petdesetih letih svojega obstoja se je Oddelek za sociologijo tako izoblikoval v center intelektualne moči, kritične misli in odgovornega pedagoškega dela z generacijami sociologov in sociologinj,¹⁵ ki prispevajo k razvoju in razcvetu slovenske sociologije in dodajajo odmeven sociološki glas v mednarodnem znanstvenem prostoru. Z nadaljnjo zavezanostjo specifični kritično-teoretski usmeritvi in historično osvetljenemu študiju družbenih problematik preteklosti in sedanjosti, ki sta v preteklih desetletjih – ob ustanavljanju drugih socioloških oddelkov v slovenskem univerzitetnem prostoru – postali njegova distinktivna dediščina in prepoznavna identiteta, oddelek in vsi, ki tvorijo njegovo aktivno tradicijo v nastajanju, prevzemamo odgovornost za nova desetletja sociologije na Slovenskem. Kajti vzgoja novih generacij mlade intelektualne in kritično angažirane družboslovno-humanistične elite je med njegovimi temeljnimi poslanstvi.

¹⁵V petih desetletjih je na Oddelku diplomiralo, magistriralo in doktoriralo 2873 študentk/šudentov, od tega 2009 diplomantk. Podrobni statistični podatki o številu diplomatk/diplomantov na prvi, drugi in tretji stopnji (magisteriji, doktorati), bibliografija diplomskih in magistrskih del ter doktorskih disertacij idr. so predstavljeni v posebni brošuri, ki jo je izdal Oddelek za sociologijo (glej: Cindrič, Lešnik in Žaberl, 2010).

:VIRI IN LITERATURA

Arhiv Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Arhiv Oddelka za sociologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Cindrič, A. (1989): "Oddelek za sociologijo". V: **Melik, V. et al. (ur.):** *Zbornik Filozofske fakultete v Ljubljani 1919–1989*, 31–36. Ljubljana: Filozofska fakulteta, 1989.

Cindrič, A. (1991): *Zbornik ob tridesetletnici študija sociologije na Filozofski fakulteti*. Ljubljana: Filozofska fakulteta in Znanstveni inštitut FF.

Cindrič, A., Lešnik, A. in Žaberl, M. (2010): *Petdeset let študija sociologije na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani 1960–2010*. Ljubljana: Znanstvena založba FF UL.

Čas, B. (1996): "Prispevek k zgodovini sociologije na Slovenskem". V: **Lešnik, A. (ur.):** *Kriza socialnih idej. Britovski zbornik. Mednarodna izdaja zgodovinskih in socioloških razprav*. Ljubljana: Oddelek za sociologijo Filozofske fakultete UL, str. 459–474.

Čas, B. (2009): "Zgodovinski oris slovenske sociologije". V: Čas, B. (ur.): *Zbornik povzetkov raziskovalnih nalog*. Kamnik: Šolski center Rudolfa Maistra, str. 28–50.

Jogan, M. (1995a): "Stoletje sociologije na Slovenskem". V: **Orožen, M. (ur.):** *Informativni kulturološki zbornik*. Ljubljana: Seminar slovenskega jezika, literature in kulture pri Oddelku za slovanske jezike in književnosti FF UL, str. 197–207.

Jogan, M. (1995b): "Sociologija na Slovenskem od konca 19. do konca 20. stoletja". V: **Kramberger, A. in Kolarič, Z. (ur.):** *Zbornik ob 30 letnici Slovenskega sociološkega društva*. Ljubljana: Slovensko sociološko društvo, str. 51–57.

Kerševan, M. (1995): "Slovenska sociologija med socialnim okoljem in znanstveno skupnostjo". V: **Kramberger, A. in Kolarič, Z. (ur.):** *Zbornik ob 30 letnici Slovenskega sociološkega društva*. Ljubljana: Slovensko sociološko društvo, str. 41–49.

Lešnik, A. (2000): "Oddelek za sociologijo". V: Šumi, J. (ur.): *Zbornik Filozofske fakultete 1919–1999*. Ljubljana: Filozofska fakulteta UL, str. 25–28.

Škamperle, I. (2009a): "Oddelek za sociologijo". V: *Zbornik Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani 1919–2009*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete UL, str. 455–458.

Škamperle, I. (2009b): "Oddelek za sociologijo". V: **Ciperle, J. (ur.):** *90 let Univerze v Ljubljani. Med tradicijo in izzivi časa*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, str. 543–544.

Vidmar Horvat, K. in Lešnik, A. (2010): *Včeraj in danes. Jubilejni zbornik socioloških razprav ob 50-letnici Oddelka za sociologijo 1960–2010*. Ljubljana: Znanstvena založba FF UL.

Žun, A. (1969): "Sociologija". V: **Modic, R. (ur.):** *Petdeset let slovenske univerze v Ljubljani 1919–1969*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, str. 203–206.

